

Ziemlińska-Odojowa, Włodzimiera

"Badania archeologiczne na terenie kościoła NMP w Elblągu w roku 1959", Mirosława Gajewska, Jerzy Kruppé, "Rocznik Elbląski" T. I, 1961 : [recenzja]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 808-809

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

łużyckiej, pomorskiej i kurhanów wschodniopruskich, które to zjawisko, jak stwierdza autor, na terenach peryferycznych nie jest rzadkością. Autor uważa, że osadę zamieszkiwała ludność protobałtyjska, co przeczy tezie o związkach tej ludności z Germanami, wysuniętej przez W. Heyma. W zakończeniu pracy autor naświetla zjawiska gospodarcze poświadczane zajęciami ludności, takimi jak rolnictwo, rybołówstwo, bursztyniarstwo, tkactwo, garncarstwo, i, być może, produkcja żelaza.

Niewielkiej materiałowej pracy J. Dąbrowskiego nie można odmówić pełnego warsztatu naukowego. Praca ta odzwierciedla również zdolności osobiste autora jako badacza terenowego, który nie koncentruje swojej uwagi wyłącznie na badanym obiekcie. Penetracje terenu w pobliżu, w tym wypadku zespołu osadniczego w Łęczach 1, pozwalają mu przejrzeć związki osad z najbliższą okolicą. Powoduje to, że bardzo ubogie materiały ze stanowiska Łęcze 1 stają się bardziej pełne i bardziej wszechstronnie można je rozważyć. Autor zrobił to z największą skrupulatnością. Należy oczekiwać, że w innym miejscu opublikuje autor szczegółowe opracowanie materiałowe z pełną dokumentacją.

Włodzimiera Ziemińska-Odojowa

MIROŚŁAWA GAJEWSKA, JERZY KRUPPÉ, *Badania archeologiczne na terenie kościoła NMP w Elblągu w roku 1959*, Rocznik Elbląski, t. I, Elbląg 1961, s. 207—226, w tekście 29 rycin.

Odbudowa obiektów architektonicznych w okresie powojennym połączona jest prawie zawsze z badaniami kompleksowymi. Do współpracy zapraszani są również archeolodzy, którzy prowadzą badania w celu wyjaśnienia problemów związanych z dziejami obiektu. Na terenie Warmii i Mazur sondáže archeologiczne przeprowadzono w zamku w Działdowie¹⁾, a od szeregu lat prowadzi się badania na Wzgórzu Katedralnym we Fromborku²⁾.

Badania wykopaliskowe na terenie Starego Miasta w kościele NMP w Elblągu z inicjatywy kierownika nadzoru odbudowy obiektu, inż. arch. Włodzimierza Sierżputowskiego, przeprowadzili bardzo nieliczni w Polsce specjaliści archeologii średniowiecznej: Mirosława Gajewska i Jerzy Kruppé, autorzy omawianego sprawozdania z badań rozpoznawczych w roku 1959. We wstępie opracowania naświetlają oni genezę powstania obiektu oraz dają rys historyczny jego rozbudowy. Przystosowując się do prac budowlanych, badaniami archeologicznymi objęto teren kościoła oraz teren przylegającego krużganku klasztornego. W celu rozpoznania sytuacji stratygraficznej założono cztery wykopy sondażowe, usytuowane w nawie oraz na krużganku, co ilustruje ryc. 1. Po wyjaśnieniach wstępnych w dalszej części pracy autorzy omawiają stratygrafię warstw i ich zawartość w kolejnych wykopach oznaczonych cyframi rzymskimi od I—IV. Do opisów dołączone są profile wykopów oraz fotografie ważniejszych odkrytych elementów architektonicznych i kulturowych.

Wykop I usytuowany przy południowej ścianie nawy między przyporami (4 m dł. i 2 m szer.) eksplorowano do gł. 3,40 m. Uchwycono w nim stopę

¹⁾ Patrz archiwum Działu Archeologii w Muzeum Mazurskim,teczka Działdowo, zamek, badania archeologiczne 1958—1959.

²⁾ Por. Mirosława Gajewska, Jerzy Kruppé, *Badania archeologiczne w 1958 roku na Wzgórzu Katedralnym we Fromborku*, Rocznik Olsztyński, t. III, 1960, s. 81—103.

fundamentu oraz jego odsadzki, jak również odsadzkę i stopę przypory. Badania pozwoliły ustalić strukturę budowy odkrytych elementów architektonicznych. W obrębie wykopu natrafiono na pochówki, szczątki trumien, paciorki, szpilki, guziki i tkaninę. Wykop II (13 m dł. i 2,5 m szer.), usytuowany był wewnątrz kościoła. Układ stratygraficzny warstw na tym odcinku do głębokości 70 cm był całkowicie zniszczony i zawierał nieliczne fragmenty ceramiki oraz monety. Z elementów architektonicznych odsłonięto na głębokości 95 cm fragment fundamentu muru z dwiema pierwszymi szczytami cegieł oraz na głębokości 152 cm jego stopę fundamentową. Natrafiono również na fundament filara podpierającego dawny balkon oraz fundament rozebranego muru posadowionego na łukach oporowych, którego stopa zakopana była w warstwie bagiennego piasku. Na tym murze odkryto filar o okrągłej kamiennej bazie. W obrębie warstw odkryto luźne kości szkieletu, resztki trumien, ozdobne okucia blaszane, gwoździe, liczną ceramikę oraz monety. W rejonie filaru odkryto zbutwiałą belkę. Wykop III, usytuowany w krużganku klasztornym o wymiarach $2,5 \times 2,70$ m wyznaczały płyty nagrobne. Z ważniejszych elementów architektonicznych w wykopie III odkryto stopę fundamentową ściany północnej krużganku oraz jego odsadzkę. Stopę fundamentową południowej ściany krużganku odsłonięto na głębokości 3,75 m posadowioną na warstwie gruzu ceglanego. Na gł. 2,80—2,80 m odkrywano pochówki w trumnach, leżące bezpośrednio na resztkach dębowego ruszta drewnianego, który zalegał do głębokości 3,55 m. W obrębie wykopu III w warstwie szaro-brązowej ziemi odkrywano kości ludzkie, fragmenty ceramiki, szkło oraz luźne cegły-palcówki. Wykop IV położony był w zachodnim krańcu krużganku, natrafiono w nim na gł. 2,40 m na odsadzkę ściany zachodniej. Stopę fundamentową osiągnięto na gł. 4,12 m. Natrafiono również na łuk oporowy oraz jego dwie odsadzki. W warstwie przemieszanej odkryto pochówek w trumnie, z zabytków luźnych wydobyto fragmenty ceramiki, okucia trumien i skupiska kości.

W końcowej części pracy autorzy zajmują się ustaleniami chronologicznymi. Nieliczne znaleziska luźne odkryte w czasie badań datują na XVII—XIX w. Wśród ceramiki średniowiecznej naczynia kamionkowe datuje się na XIV—XV w., a siwaki od II poł. XIII do XV w. Ceramika późniejsza pochodzi według autorów z XVII i XVIII w. Różnorodne monety datowane są od XIV—XIX w. Podsumowując wyniki badań w zakończeniu pracy autorzy stwierdzają znaczne zakłócenie warstw. Mimo to udaje się im ustalić pewne niezgodności odkrytych faktów z dokumentami wcześniejszymi, np. kopii Dewitza oraz rysunków Frickego. Interpretacje odkrytych elementów architektonicznych, nie związanych z obecną architekturą, pozostawiono do dalszych badań. Stwierdzono, że teren kościoła przed jego budową uzbrojony był drewnianym rusztem. Pierwotny poziom użytkowania kościoła według autorów był około 90 cm niższy od obecnego. Badania wstępne wytyczyły problemy badawcze oraz wskazały rejony dalszych poszukiwań.

Omawiana wyżej praca obrazuje przydatność metody archeologicznej w badaniach obiektów historycznych, wskazuje na konieczność badań archeologicznych w celu sprawdzenia wierności dokumentów archiwalnych, usankcjonowanych niekiedy już dawniej w nauce, a z różnych względów nieścisłych.